

Розроблений банком депозитний меморандум, як детальний план дій, виступає вихідним елементом практичного втілення депозитної діяльності банку, що є своєрідним орієнтиром для організації роботи із залучення та подальшого ефективного розміщення коштів вкладників.

На практиці ефективність здійснення депозитної діяльності підтверджується високим ступенем довіри клієнтів до банківської установи та встановленням відносин на взаємовигідних умовах, тобто, враховуючи, що мета і цілі вкладника та банку відрізняються, потрібно віднайти ту збалансовану точку дотику, котра б забезпечила досягнення поставлених завдань обома сторонами депозитної угоди.

Слід також зазначити, що в сучасних умовах досить жорсткої конкурентної боротьби, що поглиблюється факторами невизначеності та фінансової нестабільності, банкам доводиться неабияк попрацювати над розробкою, а відтак успішною реалізацією депозитної політики, завданням якої є забезпечення мобілізації необхідних обсягів залучених ресурсів з одночасним дотриманням визначених Національним банком показників фінансової стійкості та ліквідності.

Список використаних джерел:

1. Дмитрієва О. А. Оптимізація депозитної діяльності комерційного банку / О. А. Дмитрієва // Фінанси України. – 2007. – № 5. – С. 138–145.
2. Банківський менеджмент: питання теорії і практики : моногр. / О. А. Криклій, Н. Г. Маслак, О. М. Пожар. – Суми : ДВНЗ «УАБ С НБУ», 2011. – 152 с.
3. Маринчак Л. Р. Вектори розвитку депозитної політики банків у контексті відновлення довіри до фінансово-кредитних установ в умовах економічної і політичної невизначеності / Л. Р. Маринчак, А. О. Тимків // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – Вип. 8. – С. 221– 225. – (Серія «Економічні науки»).
4. Маринчак Л. Р. Депозитна діяльність банків України: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08 / Л. Маринчак. – Тернопіль, 2015. – 20 с.

УДК 336.648

ІНСТИТУТИ ТА ЇХ РОЛЬ В ОРГАНІЗАЦІЇ ТОРГІВЛІ ФІНАНСОВИМИ АКТИВАМИ

З. А. Мацук

***Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
e-mail: zoriana_01@yahoo.com***

Торгівля фінансовими активами здійснюється з обмеженнями, які встановлюються державою та учасниками ринку цінних паперів. Зазвичай такі обмеження є корисними, оскільки в умовах асиметрії інформації дозволяють

здійснювати торговельні операції швидше та з меншими витратами. Проте, якщо говорити про неформальні обмеження в організації торгівлі фінансовими активами, все не так однозначно. Спрогнозувати поведінку учасників ринку цінних паперів в умовах невизначеності набагато складніше, а це збільшує час та витрати на прийняття необхідних фінансових рішень.

Класичне визначення інституту пов'язують із ім'ям У. Гамільтона, який стверджував, що інститути формують межі та форми людської діяльності та функціонують у формі певних відносин. Якщо вважати, що інститут – це стереотип думки, то його можна було б віднести до феноменів культури, проте в інституті органічно поєднуються не лише правила, нав'язані ззовні, але й результат переосмислення даних правил індивідами. Саме тому інститути можуть виступати інструментом аналізу економічних процесів у суспільстві [1, с.69].

Інститут – це правило чи сукупність правил із внутрішнім механізмом примусу індивідів до їх виконання. «Інститути – це «правила гри» в суспільстві, чи формально кажучи, створені людиною обмежувальні рамки, які організують взаємодію між людьми» [2, с.17], це «правила, механізми, що забезпечують їх виконання, і норми поведінки, які структурують повторювальні взаємодії між людьми» [3, с.73], «формальні правила, неформальні обмеження та способи забезпечення дії обмежень» [4, с.307], чи «видумані людьми обмеження, які структурують взаємодії людей: формальні обмеження (правила, закони, конституції), неформальні обмеження (соціальні норми, умовності та прийнятні кодекси поведінки) та механізми примусу до їх виконання. В сукупності вони визначають структуру стимулів в суспільствах та їх економіках» [5, с.344].

На практиці можна використовувати будь-яке з даних визначень, якщо чітко пам'ятати, що механізм примусу до виконання «базового» правила в межах інституту, – це зовнішній механізм, сформований людьми для даної мети.

На ринку цінних паперів інститути виконують як мінімум дві функції: координаційна та розподільча. Координаційна функція інститутів полягає в тому, що знання відповідного правила дозволяють учасникам ринку здійснювати взаємовигідні дії, а також дії, без спротиву зі сторони інших учасників ринку чи дії супроводжені санкціями зі сторони гарантів правил. Учасники торгівлі фінансовими активами, діючи відповідно до правил в межах інституційного поля, не витрачають ресурси на вивчення та прогнозування поведінки своїх контрагентів. Переміщення витрат та вигод від одних економічних агентів до інших здійснюється внаслідок порушення правила. Тому практично з кожним інститутом пов'язані економічні інтереси різних учасників торгівлі фінансовими активами: одні зацікавлені в тому, щоб він продовжував функціонувати, оскільки одержують внаслідок цього вигоди, інші – в його трансформації, оскільки його функціонування пов'язане для них із витратами. І це абсолютно вірно, оскільки усі правила мають розподільчі наслідки. В результаті будь-якого правила витрати одних учасників ринку

цінних паперів стають доходами інших – лише тому, що правило так влаштовано. Тому в жодній країні світу не має оптимальної системи правил. Кожна з даних функцій інститутів є наслідком його обмежувального характеру: будь-яке правило обмежує численні можливі напрями використання ресурсів, зменшуючи цим самим потенціал поведінки учасників ринку цінних паперів.

Чи означає це, що інститути, маючи обмежувальну дію, не є корисними для ринку цінних паперів? Ні, не означає, оскільки зменшення безлічі можливостей зменшує невизначеність. Обмеження є корисними доти, доки вигоди від зменшення невизначеності перевищують витрати від зменшення різновидів варіантів використання ресурсів. Як тільки різниця між вигодами та витратами стає від'ємною, інститути стають гальмом розвитку торгівлі фінансовими активами.

Спираючись на неоінституційні теоретичні положення, інститути ринку цінних паперів України умовно можуть бути поділені на (рис. 1):

- інститути 1-го порядку – формальні норми: закони та нормативно-правові акти (Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 р.; Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні: Закон України від 30.10.1996 р. та інші);

- інститути 2-го порядку: неформальні правила (традиції, звичаї, діловий етикет, народна ментальність, кодекс фінансової поведінки учасників ринку цінних паперів, довіра інвесторів тощо).

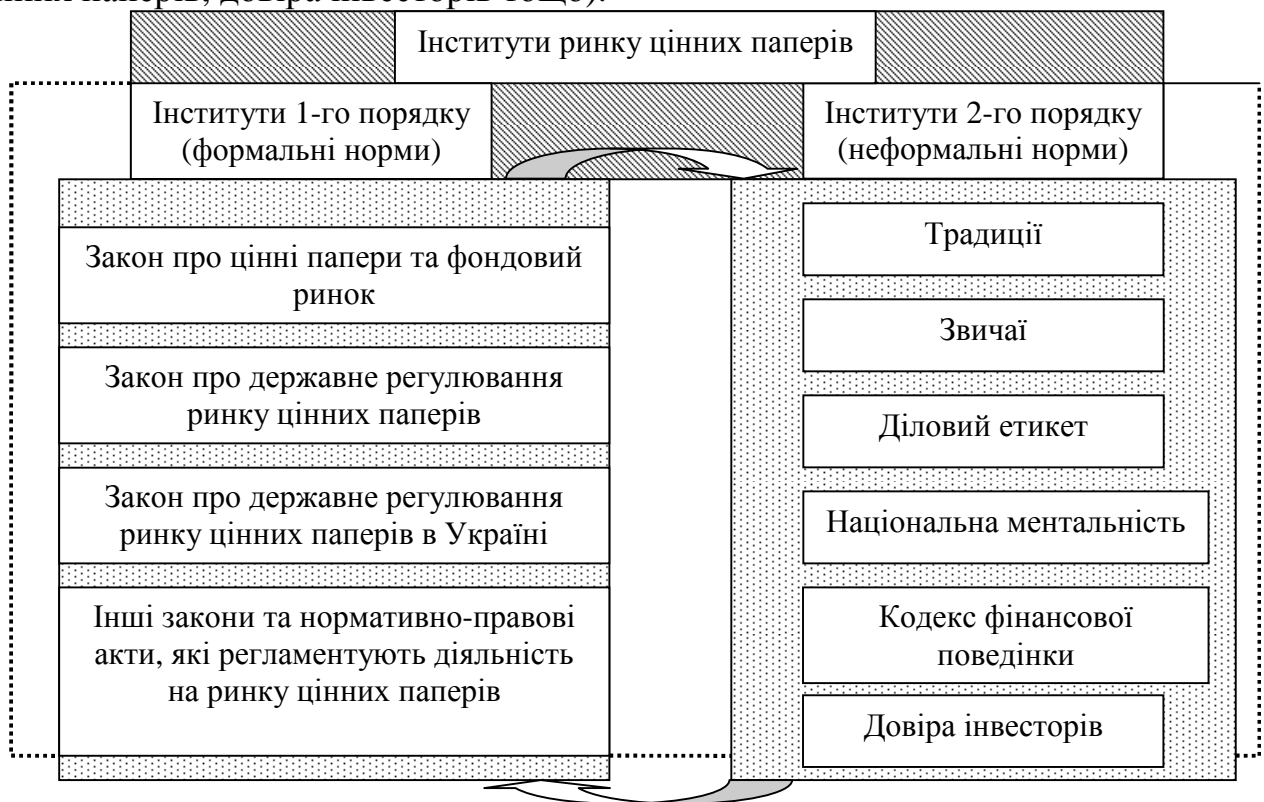

Рис. 1 Інститути ринку цінних паперів

Джерело: розроблено автором

Фундаментальна роль належить неформальним інститутам (2-го порядку), які в процесі еволюційного добробуту формують традиційну матрицю поведінки економічних суб'єктів та встановлюються стихійно, без жодного свідомого задуму, як побічний результат взаємодії учасників торгівлі фінансовими активами, котрі дбають про власні інтереси. Неформальні інститути забезпечують передачу стійких правил економічної поведінки учасників ринку з минулого в сучасність, «виникаючи як засіб координації стійких форм людської взаємодії ... є продовженням, розвитком та модифікацією формальних правил; соціально санкціонованими нормами поведінки; внутрішніми, обов'язковими для виконання, стандартами поведінки» [6]. Роль неформальних інститутів виконують етика, моральні практики, психологічні особливості економічної поведінки, релігійні норми, традиції, економічна культура, тощо.

Таким чином, інститути є тими елементами, котрі визначають вектор подальшого розвитку ринку цінних паперів, оскільки визначають характер відносин між учасниками ринку цінних паперів та дозволяють їм реалізувати свої фінансові інтереси та функції.

Безумовно, рівень розвитку інститутів ринку цінних паперів визначає культуру фінансової поведінки учасників торгівлі фінансовими активами. В Україні, на жаль, норми контрактної етики не стали загальним імперативом торговельного діяльності. Тому, значні трансакційні витрати, відсутність надійних інститутів, здатних захистити права суб'єктів ринку цінних паперів, перешкоджають подальшому його розвитку.

Список використаних джерел:

1. Паєнтко Т.В. Інституціоналізація фіскального регулювання фінансових потоків: монографія / Т.В. Паєнтко. – К.: «ДКС центр», 2013. – 294 с.
2. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики / Пер. с англ. А.Н. Нестеренко; предисл. и науч. ред. Б.З. Мильнера. — М.: Фонд экономической книги. - М.: Начала, 1997. – 180 с.
3. Норт Д. Институты и экономический рост: историческое введение // THESIS. 1993.Т1. Вып. 2. – С.69-91.
4. Норт Д. Институты, идеология и эффективность экономики // От плана к рынку. Будущее посткоммунистических республик / Под. ред. Л.И. Пияшевой, Дж. А. Дорна. М.: Gatallaxy, 1993. – С.307-319.
5. North D. C. Epilogue: economic performance through time. – In: Alston L.J., Ezzertsson T. and North D.C. (eds.). Empirical Studies in Institutional Change. Cambridge: Cambridge University Press, 1996.
6. North D. Institutions, Institutional Change and Economic Performance / North D. – New York: Cambridge University Press, 1990. – 179 p.